
Tale til Hanne Mette Ridder

Som pensioneret musikterapeut overværede Synnøve Friis i juni 2003 forsvaret af den første ph.d.-afhandling indenfor musikterapi med demensramte. Afhandlingen *“Singing Dialogue. Music Therapy with persons in advanced stages of dementia. A case study research desing”* er skrevet af Hanne Mette Ridder (2003). Vi har valgt at lade Synnøve Friis selv få ordet, ved at bringe den tale hun holdt ved den efterfølgende middag.

Synnøve Friis slog på glasset, rejste sig og indledte sin tale.

	BAM	BAM		BAM	BAM	
billi			billi			
	AM			AM		
					BAM	BAM
billi	Billi	billi	Billi	billi		
					AM	

Gentages 1 gang

Det var sådan det begyndte – for mig.

Det handler om min gamle far. Min far var et meget varmt og kærligt menneske, men utrolig sky og genert. I så høj grad, at han ikke evnede at sætte ord på sine følelser, hvad enten det drejede sig om ubeskrivelig glæde eller dyb bekymring.

Som 8 årig var jeg syg i en meget lang periode og det er klart at mine forældre var bekymrede for hvordan det skulle ende.

Det var så stærke følelser for min far, at ord ikke slog til. Når han kom hjem fra sit arbejde hver dag, kom han med hat og frakke på lige ind til min seng for at se hvordan det gik. Han sagde kun “goddag, hvordan har du det?”, gav mig et stort knus og gik så hen mod døren.

På døren trommede han nogle opmuntrende rytmer mens han sagde “billi Am bam bam” osv. et antal gange, for derefter at gå ud og tage hat og frakke af.

Den dag jeg var erklæret helt rask fik døren - og jeg - den samme tur.

Det er 70 år siden, jeg var 8 år. Nu springer vi 40 år frem til 1973. Til en dag, hvor jeg besøgte min nu - **svært** demente far på plejehjemmet. Han havde i lang tid ikke kunnet genkende nogen af os, som

det desværre så ofte sker. Det er hårdt for familien og jeg følte mig fortvivlet og magtesløs.

Så var det jeg fik ideen med at gå hen til døren og tromme den gamle rytme imens jeg sagde: "billi Am bam bam" osv. Jeg blev ved **meget** længe og prøvede at få øjenkontakt.

1973!!! - Det er 30 år siden nu, men jeg vil aldrig glemme den forvandling, der skete med ham, mens han langsomt blev helt nærværende. Med et forklaret og lykkeligt smil kom han hen imod mig. Og med et undrende og overrasket tonefald udbrød han "**Kylla**"????!!! (som han altid kaldte mig,) samtidig med at jeg fik et stort varmt knus. Det var en uge før han døde...

Denne stærke oplevelse blev startskuddet til mit senere arbejde med sang og musik i behandling af mennesker med demens.

I begyndelsen famlede jeg af sted – næsten i blinde - jeg havde min musikuddannelse fra konservatoriet og mine efteruddannelser i England, Schweiz og Tyskland, men jeg havde ingen at diskutere med og at udveksle erfaringer med.

Vi var 5 pionerer, som man kalder os, indenfor musikterapi i Danmark. De fire - mænd - udførte et beundringsværdigt arbejdede med børn: spastiske, udviklingshæmmede, autistiske, og døve/tunghøre. Ingen andre fokuserede på voksne/gamle. Rent fagligt var det ganske ensomt...

I 1969 begyndte jeg at undervise i musik på forskellige terapiskoler rundt omkring i landet, men det skete alt for ofte at de studerende kom tilbage fra praktik og fortalte, at det og det ikke kunne lade sig gøre, og det fik mig til at føle mig svært utilstrækkelig, samtidig med at der sneg sig en nysgerrighed ind - var det virkelig rigtigt?????

Der var kun én ting at gøre - jeg måtte ud at prøve selv.

Jeg vidste det ville blive svært, for arbejdet på plejehjem var meget lavt prioriteret i begyndelsen af 70'erne, og de demente var dårlig nok "opfundet" - de hed "senile" (der som bekendt blot betyder gamle) og de var uimodtagelige for enhver form for behandling - hed det sig, hvilket plejepersonalet i øvrigt var dybt ulykkelige over.

Jeg tog en fem års forsøgsperiode på et plejehjem. Og det **var** vanskeligt i begyndelsen.

Det var nogle "højtflyvende, lidt for fantastiske" forslag jeg kom med. At lave en gruppe af demente i middelsvær grad, lød ganske vist fascinerende men jeg ville aldrig kunne få dem til at blive i lokalet.

De ville bare gå - og fortsætte deres flakken rundt, som de plejede. Men det kunne jo komme an på en prøve - sagde plejepersonalet.

Men samme plejepersonale oplevede også at de demente blev inde hos os i 1 1/2 time og efterhånden som jeg og mine to medhjælpere fik mere og mere greb om terapiformen udløste musikken så meget respons fra de demente, at vi kunne opnå dialoger med helt relevant indhold. Når vi f. x. havde sunget en sang, talte vi sammen om, hvad sangen handlede om, og ofte oplevede vi det, vi kaldte "de grønne øer" - En ældre dement, der ikke vidste hvad han hed eller hvor han boede og ikke klarede at klæde sig på selv, fortalte os på en levende måde om begrebet jævndøgn.

Det begreb var der to fra personalegruppen, der ikke vidste noget om, og det var interessant at mærke, hvordan respekten for en dement person voksede efter hver af lignende oplevelser.

Men hvor **er** det dog svært at begynde på aktiviteter som ingen kender til. Efter et personalekursus på et andet plejehjem blev jeg som konsulent opfordret til at hjælpe med at starte sang og musik med en gruppe demente af let og middelsvær grad.

Vi lagde både tid og kræfter i en grundig forberedelse og afviklingen lykkedes over al forventning. Vi manglede lige det sidste kvarter og havde opnået det, personalet kaldte overraskende relevante dialoger.

Pludselig foreslår én fra gruppen at vi skal synge en sang. Glade og taknemmelige for så fin respons denne allerførste gang, spørger vi, hvad vi skal synge. "Altid frejdig når du går" men han vil lige sige et par ord først. Ganske kort fortæller han, at han havde været modstandsmand under krigen og at han som fange på "Dagmarhus" havde oplevet, at alle fangerne sang netop den sang, hver gang en frihedskæmper blev hentet til henrettelse.

Umiddelbart efter begynder han at synge, og i begyndelsen synger hele gruppen med. Da salmen desuden er kendt som begravelses-salme, er virkningen aldeles overvældende. Efterhånden bliver gråden så voldsom, at ingen magter at synge med på det sidste vers.

En stærk oplevelse, der kunne have været yderst positiv, hvis den var kommet på et tidligere tidspunkt.

Nu måtte vi magtesløse se på at en gruppe **hulkende** ældre blev hentet af det plejepersonale, der spændt ventede på udfaldet af det allerførste forsøg med sang og musik for demente.

Næste gang var der kun ganske få, der deltog i gruppen - de mest demente, der havde glemt episoden. De andre havde ikke "fået lov" af personalet.

Det lærte vi meget af.

Jeg husker også en oplevelse - en hel del år senere - under et konsulentbesøg på en geronto- psykiatrisk afdeling. En let dement dame havde været svær at motivere til deltagelse i musikgruppen. Den dag, jeg var der, lod hun sig overtale, da jeg fortalte hende, at hun til enhver tid kunne fortryde og blive fulgt tilbage. Da det musikalske samvær var forbi, tog hun min hånd og sagde indtrængende.

“I må **love** mig **altid** at hente mig, selv om jeg siger nej, for jeg **ved** jo slet ikke, at jeg har sådan lyst til at være med”.

Der blev høstet mange erfaringer i de år. De blev videregivet via min undervisning og mine kurser, men jeg ville gerne motivere endnu flere institutioner til at tage sang, musik og bevægelse ind i demensbehandlingen. Derfor skrev jeg med tre bidragsyderes hjælp bogen med den lidt kedelige titel “Musik i ældreplejen”. (Det var forlaget, der insisterede på den)

I løbet af de 18 år jeg beskæftigede mig med musikterapi for demente, (som kun var en del af mit musikterapeutiske arbejde) oplevede jeg en stigende interesse og et behov for kurser og konsulenthjælp til opstart på hospitaler og plejehjem. Kursernes varighed var på 24 timer, fordelt på to dage i træk a. 8 timer, opfulgt af én dag a 8 timer 14 dage senere, hvor kursisterne fremlagde de muligheder, de mente var relevante på deres arbejdssted. Denne model var ny, men viste sig at være yderst effektiv.

Da jeg af helbredsmæssige årsager måtte stoppe for 10 år siden, havde jeg to års forudbestillinger i Norge, Sverige og Danmark, som jeg først måtte afvikle. Det fortæller noget om det store behov.

Hanne Mette – jeg har forsøgt at plukke lidt fra hukommelsens kilde – dels et par glimt fra udviklingen af vor fælles “kæphest” og dels et par eksempler på små problemer og små sejre for meget, meget længe siden. Mit bidrag dengang, med brug af sang og musik, var kun på et enkelt begyndertrin, men nu har du med dine store evner og megen slid evnet at løfte dette værdifulde arbejde op til et ph.d. niveau. Du vil **aldrig** kunne forstå, hvor meget det betyder for mig.

Og du vil heller **aldrig** kunne forstå, hvor glad og taknemmelig jeg er, for at du inviterede mig med til hele dit festlige program i dag.

Nu bliver jeg desværre nødt til at indrømme, at jeg har det ligesom min far. De store, varme følelser formår jeg ikke at udtrykke i ord —
Derfor Hanne Mette:

BAM BAM

billi

AM

Af hele mit gamle hjerte ønsker jeg dig tillykke med din store dag.

